

روزشمار جنگ

جمعه

۱۲ مرداد ۱۳۶۳

۵ ذیقعدة ۱۴۰۴

۳ اوت ۱۹۸۴

۳۰۷

هم‌زمان با ادامه تبادل آتش در جبهه‌های زمینی، امروز چند جنگنده عراقی نیز به حریم هوایی سقز تجاوز کردند.

به گزارش شهربانی کردستان، ساعت ۸:۴۵ دقیقه صبح، چند فروند جنگنده عراقی با شکستن دیوار صوتی به آسمان شهر سقز تجاوز کردند،^۱ اما آتش به‌موقع پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران این حمله را ناکام گذاشت و جنگنده‌های متجاوز بدون اینکه موفق به انجام اقدامی شوند، گریختند.^۲

در تمام جبهه‌های زمینی نیز تبادل آتش برقرار بود.^۳ در این میان در جبهه آبادان، بر اثر گلوله‌باران ۴ نظامی و ۲ تن از اعضای جهاد سازندگی مجروح شدند، همچنین به ۹ باب مغازه آسیب وارد شد.^۴

۳۰۸

در ادامه درگیری‌ها و اقدامات متقابل عناصر مسلح ضدانقلاب و نیروهای خودی در مناطق کردنشین، امروز چند حادثه در شهرها و مناطق سردشت، سلماس، ارومیه، میاندوآب، تکاب، سقز، سنندج و دیواندره رخ داد.

در منطقه سردشت، گروهی از عناصر حزب دمکرات در کمین نیروهای خودی قرار گرفته و پس از تحمل ۲ کشته و ۲ مجروح مجبور به فرار شدند.^۵

به گزارش اداره اطلاعات شاجا، گروهی از نیروهای ژاندارمری ارومیه که برای پاک‌سازی روستای خورخورا از توابع سلماس اعزام شده بودند در ساعت ۱۲:۰۰ با عده‌ای از عناصر مسلح ضدانقلاب درگیر شدند. در این درگیری، ۸ تن از نیروهای خودی به گروگان گرفته شدند، یک تن شهید و یک سرباز وظیفه نیز مجروح شد.^۶

در رخداد دیگری، شب‌هنگام میان نیروهایی از گردان جندالله ارومیه و نقده که برای پاک‌سازی و گشت و جوله به روستاهای میرداود و قره‌نساء واقع در محور ارومیه به سرو اعزام شده بودند، با گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی درگیری رخ داد که از نیروهای خودی ۲ نفر شهید و ۷ نفر مجروح شدند. این درگیری ساعت ۱۲ شب پایان یافت.^۷

پنج تن از اعضای حزب دمکرات با حمله به روستای ویس‌آباد (از توابع میاندوآب)، برادر کریمی از اعضای شورای اسلامی این روستا را به شهادت رسانده و متواری شدند.^۸ چته‌های حزب دمکرات به پایگاه روستای کت‌دره (از توابع تکاب)، حمله کرده و این پایگاه را با شلیک چند گلوله آر.پی.جی هدف قرار دادند. این درگیری با زخمی شدن یکی از نیروهای خودی پایان یافت.^۹

در منطقه سقز نیز گروهی از چته‌های کومه‌له با هجوم به روستای سنته، وسایل و داروهای بهداشتی این روستا را به سرقت بردند.^{۱۰}

در محور سنندج - مریوان، یک خودروی تویوتا متعلق به جهاد سازندگی در نزدیکی سهراهی حزب‌الله در کمین چته‌های کومه‌له گرفتار شد.^{۱۱} در این درگیری از نیروهای خودی یک نفر به شهادت رسید و ۲ نفر مجروح شدند و خودروی مذکور به آتش کشیده شد.^{۱۲} گفتنی است مهاجمان با استفاده از تاریکی شب بدون تلفات از محل گریختند.^{۱۳} به گزارش ناحیه ژاندارمری کردستان، درگیری نیروهای پایگاه گاومیشان (حوالی سنندج) با گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی که ساعت ۲۲:۴۵ دیروز شروع شده بود، در ساعت ۰۲:۴۵ بامداد امروز بدون تلفات پایان یافت.^{۱۴}

در محور دیواندره نیز عده‌ای از عناصر ضدانقلاب به طرف پایگاه شیخ وجیم تیراندازی کردند. در جریان این درگیری که یک ساعت ادامه داشت، یک نفر از نیروهای پایگاه مذکور مجروح شد.^{۱۵}

۳.۹

نماز جمعه این هفته تهران به امامت آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، برگزار شد. تروریسم، حقوق بشر و مسئله حج و ابعاد سیاسی و عبادی آن مهم‌ترین محورهای مطرح‌شده در خطبه دوم نماز بود.

آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به مناسبت‌های روزهای جاری (سالگرد انقلاب مشروطیت، سالگرد شهادت شیخ فضل‌الله نوری و فرار بنی‌صدر)، مبحث تنازع میان دو جناح عقیدتی در انقلاب مشروطیت و انقلاب اسلامی را که یکی گرایش به اسلام و حاکمیت دین داشت و دیگری به حاکمیت فرهنگ غربی تمایل نشان می‌داد، مطرح کرد و گفت: «در مشروطیت، علمای اسلام نتوانستند حرف حق خودشان را به کرسی بنشانند و خواسته مردم عملی نشد و شیخ فضل‌الله نوری که منادی حکومت و حاکمیت اسلام بود برای خاطر طرف‌داری از اسلام بر سر دار رفت، اگرچه با تهمت‌ها و بهانه‌هایی

دیگر... اما در انقلاب اسلامی ما به فضل الهی با تجربیاتی که بندگان صالح خدا کسب کرده بودند با استفاده از تاریخ تلخ و مرارت‌بار گذشته، مردم آگاهانه وارد ماجرا شدند و علمای دین توانستند آن حرف حق و سخن واقعی و حرف دل خودشان را برای مردم بشکافند و تشریح کنند.»

خطیب نماز جمعه تهران در ادامه با تأکید بر اینکه هنوز عده‌ای در داخل و خارج از کشور با استفاده از حربه‌های مختلف درصدد مقابله با حاکمیت اسلام و احکام قرآن هستند، گفت: «ما باید بیدار و هوشیار باشیم. لذاست که بنده بارها می‌گویم شعار درخواست عمل به احکام اسلامی و قوانین قرآنی را مردم هیچ‌وقت نباید زمین بگذارند.»

آیت‌الله خامنه‌ای در ادامه، مبحث حقوق بشر و تروریسم را دو حربه دشمنان حاکمیت اسلام عنوان کرد که با استفاده از دستگاه‌های تبلیغاتی علیه جمهوری اسلامی ایران به کار گرفته می‌شود. وی درمورد حقوق بشر ادعایی دشمنان گفت: «باینکه درباره حقوق بشر بارها ما گفتیم و همیشه به منادیان دروغین حقوق بشر پاسخ دادیم که آن چیزی که آنها درک نمی‌کنند، حقوق بشر است. این چه رعایت حقوق بشری است که آنها ادعایش را می‌کنند درحالی‌که به‌وسیله خود آنها شیوع‌ترین شکل نقض حقوق بشر در همه جای دنیا دارد انجام می‌گیرد.»

رئیس شورای عالی دفاع همچنین، راجع به مسئله تروریسم نیز با اشاره به اینکه ایران یکی از قربانیان تروریسم بوده و در سال‌های اخیر ضربات جبران‌ناپذیری از این ناحیه متحمل شده است، منادیان مبارزه با تروریسم را حامیان اصلی تروریسم معرفی کرد. وی با اشاره به ماجرایی ربه‌شدن هواپیمای خطوط هوایی فرانسه گفت: «بعضی از گویندگان و گزارشگران غربی باز به این مناسبت مسئله تروریسم را در دنیا مطرح کردند. ما نظرم این است که منشأ و بانی رواج تروریسم در دنیا خود قدرتمندان غربی هستند و من نمی‌دانم چرا حاضر نیستند این حقیقت واضح و آشکار را به‌درستی بفهمند و درک کنند.» وی همچنین با اشاره به تلاش‌های انسان‌دوستانه ایران برای حل مسئله هواپیمای ربه‌شده خطاب به کشورهای غربی اظهار کرد: «کشورهای غربی بدانند، سردمداران تروریسم جهانی و تروریسم بین‌المللی که در ظاهر اداره‌کنندگان کشورهای بزرگی مثل فرانسه و آمریکا [هستند]... با این شیوه‌ای که آنها دارند در دنیا برخورد می‌کنند، موج تروریسم روزبه‌روز علیه آنها جدی‌تر خواهد شد.»

مسئله حج از دیگر محورهای سخنان آیت‌الله خامنه‌ای در خطبه‌های نماز جمعه تهران بود. وی با تأکید بر اینکه حج دارای دو جنبه سیاسی و عبادی است، در تأکید بر جنبه سیاسی این فریضه خاطر نشان ساخت: «اگر کسانی بخواهند این جور وانمود کنند که حج جنبه سیاسی ندارد و یا بخواهند اجبار کنند که مسلمان‌ها از مراسم حج برای افشای افکار سیاسی و بر ملا کردن خواست‌های سیاسی عمومی مسلمین حق ندارند استفاده کنند، یقیناً معنا و مفهوم حج را نفهمیده‌اند.» آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر اینکه مسائل و مشکلات مسلمانان غالباً با یکدیگر مشترک است، گفت: «هرکس بخواهد مسلمان‌ها را از نقاط مشترکشان جدا و غافل کند یقیناً به مسلمانان

و مصالح آنان خیانت کرده است. مسلمانان عالم، حالا مسلمان با مذاهب مختلف سنی، شیعه، مذاهب مختلف تسنن، آن کسانی که به قرآن و نبوت پیغمبر و به احکام اسلامی اعتقاد دارند بزرگ‌ترین مشکلشان این است که دنیای مادی و استکباری حاکم بر کشورهای قدرتمند عالم از حیات دوباره اسلام به‌شدت واهمه دارد و با همه قدرت درصدد آن هست که از حیات دوباره اسلام در هر جای جهان اسلام جلوگیری کند و مانع بشود. این بزرگ‌ترین مشکل جهان است. مسلمان‌های عالم در هر جا که هستند مایل‌اند به احکام اسلامی عمل کنند. یک چنین احساس مشترکی در همه مسلمان‌ها وجود دارد و دنیای استکباری با همین به‌شدت مقابله می‌کند. هر جا که شعله تجدید حیات اسلام مشاهده بشود استکبار آنجا با بدترین وضعی حاضر می‌شود و سرکوب می‌کند. یک چنین مشکل مشترکی را مسلمان‌ها دارند، البته مشکلات دیگر هم هست که مشترک است؛ حکومت‌های فاسد در بسیاری از کشورهای اسلامی، تسلط سیاست‌های شرقی و غربی، غارت منابع حیاتی، غارت منابع فرهنگی، تحمیل فرهنگ‌های بیگانه و مشکلات فراوان که اینها بین جوامع اسلامی مشترک است که اختلاف نژادها و مناطق جغرافیایی توانسته این مشترکات را از بین ببرد و تحت‌الشعاع قرار بدهد این از یک طرف، از طرف دیگر علاج‌های مشترک و راه‌حل‌های مشترکی هم در مقابل همه مسلمان‌های عالم وجود دارد.»

رئیس‌جمهور ایران در ادامه، راه‌حل مشکلات جهان اسلام را بازگشت به اسلام با تبیین و تفسیر حقایق آن عنوان کرد و افزود: «تنها مرکزی که جوامع اسلامی می‌توانند در آنجا یک شعار واحد بدهند، یک حرف واحد بزنند و عظمت خودشان و موجودیت خودشان را اول به یاد خودشان بیاورند، بعد به رخ دشمنانشان بکشند مراسم حج بیت‌الله‌الحرام است.»

آیت‌الله خامنه‌ای در پایان نیز مجدداً بر توأمان بودن دو جنبه سیاسی و عبادی حج تأکید کرد و گفت: «... این واجب دو جنبه اساسی دارد یک جنبه‌اش، جنبه سیاسی است که اصلاً برای یک هدف سیاسی این اجتماع به وجود آمده است. اگر فقط برای ذکر خدا بود می‌گفتند در خانه خودتان بنشینید خدا را بخوانید. اگر فقط برای نماز و عبادت بود می‌گفتند در خانه‌های خود و در مساجد محلّتان بنشینید عبادت کنید، خوب مردم عبادت می‌کردند. اینکه این همه مردم را از هر گوشه و کنار جهان اسلام خدای متعال می‌خواهد جمع کند در یک نقطه، این اجتماع برای چیست؟ این اجتماع جز برای یک امر سیاسی که همان تأمین وحدت و یکپارچگی جهان اسلام است برای چیز دیگری نمی‌تواند باشد. ... مسلمانان جمهوری اسلامی ایران و همچنین مسلمانان دیگری که ما را در مراسم حج می‌بینند، برادران و خواهرانی که امسال به حج خواهید رفت این فرصت مغتنمی است که پیام اسلام و پیام تجدید حیات اسلام را به همه ملت‌های مسلمان برسانید. ملت‌های مسلمان چشم به راه هستند که شما ملت پیشرو اسلامی در کشورتان چه خواهید کرد، روحیه شما برای آنها درس است، اخلاق شما برای آنها آموزنده است؛ لذا است که حاجی‌ها باید به اعمال و رفتارشان هم کمال اهتمام را بکنند.»^{۱۶}

مسئله حج که بخش مهمی از خطبه‌های نماز جمعه تهران به آن اختصاص یافت، در برخی کشورهای اسلامی نیز مورد توجه قرار دارد. در همین خصوص، امروز هم‌اندیشی حج پاکستان برای بررسی ابعاد سیاسی، عبادی و اجتماعی و اقتصادی آن با حضور علما و شخصیت‌های برجسته‌ای چون حجت‌الاسلام مولانا سیدعارف حسین حسینی، مولانا سعید گیلانی، مولانا اکبر ساقی و مولانا سیدحافظ ریاض حسین (رئیس جمعیت وفاق علمای پاکستان) برگزار شد. در این گردهمایی مولانا سید حافظ ریاض با تأکید بر اینکه فریضه حج عبادتی گروهی و دسته‌جمعی است گفت: «اگر ما مفهوم صحیح کلمه الله‌اکبر را درک می‌کردیم، امروز وضع ما بدین گونه رقت‌بار نبود. حج فقط ادای چند رکن عبادی نیست، بلکه دانشگاه تمام ابعاد انسانی است و باید مسائل مسلمین در آن مطرح گردد.» رئیس جمعیت وفاق علمای پاکستان ضمن تأکید بر اینکه مسلمانان باید متفقاً راهی برای نجات از توطئه‌های امریکا، روسیه و رژیم صهیونیستی پیدا کنند، اظهار کرد: «خمینی بت‌شکن ثابت کرده است که ما می‌توانیم بدون اتکا به ابرقدرت‌های شرق و غرب زندگی آبرومندانه‌ای داشته باشیم و در مقابل توطئه‌های آنان ایستادگی نماییم.» گفتنی است در این هم‌اندیشی سخنرانان ضمن اینکه خواستار وحدت بین مسلمین شدند درباره ابعاد سیاسی - عبادی حج مطالبی را بیان کردند.^{۱۷}

۳۱۰

هیئت اعزامی از وزارت امور خارجه ایران در ادامه مأموریت خود در سفر به برخی کشورهای جنوب شرق آسیا امروز وارد نپال شد و با مقامات این کشور دیدار و گفت‌وگو کرد. این هیئت به سرپرستی حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه، پس از دیدار و گفت‌وگو با مقامات پاکستانی امروز وارد کاتماندو پایتخت نپال شد.^{۱۸} بولتن گزارش مستقیم (بولتن اختصاصی وزارت امور خارجه) راجع به شرح دیدارها و مذاکرات این هیئت با مسئولان نپال نوشته است: «باتوجه به اشتراکات دو کشور توضیح داده شد که لازم است تماس‌های بین دو کشور افزایش یابد. جمهوری اسلامی ایران آماده گسترش روابط سیاسی می‌باشد. اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تشریح شد. آمادگی جمهوری اسلامی ایران برای افتتاح سفارت در نپال و نیز آمادگی برای کمک به این کشور برای بازگشایی سفارت خود در تهران اعلام شد. درمورد روابط اقتصادی آمادگی گسترش آن خصوصاً در زمینه فروش نفت و خرید برخی محصولات صادراتی آنها وجود دارد که نپالی‌ها از آن استقبال خاصی به عمل آوردند. از وزیر خارجه نپال برای سفر به ایران دعوت شد که ایشان به‌طور اصولی پذیرفت و تعیین تاریخ آن را به بعد موکول نمودند. نپالی‌ها درمورد طرح اعلام نپال به‌عنوان منطقه صلح توضیحات مفصلی دادند که تاکنون ۴۵ کشور به آن طرح پاسخ مثبت داده‌اند [و] خواستار پشتیبانی از ایران نیز شدند. ما درخواست آن را موکول به بررسی کردیم و گفتیم که امیدواریم در سفر وزیر خارجه نپال به تهران پاسخ مثبتی به آن بدهیم.

موقعیت جنگ برای آنها تشریح شد و قصد ایران برای طرح محکومیت کاربرد سلاح‌های شیمیایی در مجمع عمومی سازمان ملل گفته شد که آنان اظهار داشتند نسبت به مسئله جنگ بی طرف هستند. اما کاربرد سلاح‌های شیمیایی را محکوم می کنند و قول مساعد برای همکاری دادند. در مورد مسئله افغانستان گفت و گو شد و با توجه به مشابه بودن مواضع دو کشور تفاهم نظر در این خصوص وجود داشت. [موضوع] سازمان همکاری‌های جنوب آسیا توسط ایشان مطرح شد که ما آن را گامی مثبت دانسته و گفتیم بررسی خواهیم کرد.^{۱۹}

۳۱۱

در حالی که با تمهیدات سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران ماجرای هواپیمای ربوده شده خطوط هوایی فرانسه دیروز پایان یافت و امروز مسافران آن تهران را به مقصد فرانسه ترک کردند،^{۲۰} همچنان، واکنش‌ها و بازتاب‌های مربوط به این واقعه بخش مهمی از اخبار و تفاسیر رسانه‌های همگانی جهان را به خود اختصاص داده است.

رولان دوما سخنگوی دولت فرانسه، ظهر امروز در یک مصاحبه تلویزیونی اظهار کرد مسئولان این کشور «بی صبرانه در انتظار ورود سرنشینان بوئینگ ایرفرانس از تهران به پاریس [هستند]». وی ضمن تأکید بر اینکه دولت فرانسه امیدوار است چنین قضایی در آینده تکرار نشود، در خصوص تأثیر این واقعه بر مسئله اعطای پناهندگی فرانسه به مخالفان جمهوری اسلامی گفت: «اعطای پناهندگی از سوی فرانسه به ایرانیان و سایر پناهندگان از ملیت‌های گوناگون یکی از مواد قانون اساسی فرانسه است و با این هواپیمارایی ابداً زیر سؤال کشیده نمی شود.» وی با اشاره به اظهارات اخیر علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، که از اعطای پناهندگی فرانسه به مخالفان جمهوری اسلامی انتقاد کرده بود، گفت: «آقای ولایتی فراموش کرده است که آیت الله خمینی خود نیز از همین حق پناهندگی* در فرانسه استفاده کرده بود.»^{۲۱}

رسانه‌های مختلف بین‌المللی به ویژه رسانه‌های فرانسوی ضمن اینکه در تفاسیر و تحلیل‌های خود کیفیت روابط ایران و فرانسه و به طور مشخص مواضع فرانسه در قبال جنگ ایران و عراق و اعطای پناهندگی به مخالفان سیاسی جمهوری اسلامی را از ریشه‌های اصلی این هواپیمارایی اعلام کرده‌اند، شایعاتی مبنی بر دست داشتن مقامات ایرانی در این ماجرا مطرح ساخته‌اند؛ روزنامه *لیبراسیون* با طرح این ادعا که مواد منفجره روز پنجشنبه (دیروز) ناگهان به دست هواپیماربایان افتاده است، به نقل از کاردار فرانسه در تهران نوشته است: «احتمال همدستی ایران با ربایندگان هواپیما را نمی توان رد کرد و می توان در انتظار عملیات تازه‌ای از این نوع بود.»^{۲۲} خبرگزاری یونایتدپرس نیز

* امام خمینی هیچ‌گاه از دولت فرانسه درخواست پناهندگی نکرده بودند، بلکه ایشان با توجه به توافقنامه لغو روادید بین ایران و فرانسه در زمان حکومت پهلوی دوم که به ایرانیان اجازه می داد بدون روادید (ویزا) در خاک فرانسه اقامت کنند، پس از فشار رژیم بعث عراق برای خروج از این کشور، فرانسه را برای اقامت انتخاب کردند.

با استناد به گفته‌های برخی از مسافران هواپیمای ربوده‌شده ادعا کرد سلاح‌های گرم روز پنجشنبه به دست ربابندگان افتاده است.^{۲۳} این ادعاها در حالی مطرح می‌شود که پاتریک موساک یکی از مسافران فرانسوی هواپیما، در گفت‌وگو با یک شبکه رادیویی فرانسه گفته است: «فکر نمی‌کند ایرانیان به هواپیماربابان اسلحه داده باشند، آنها برای گرفتن چمدان‌ها رفتند و ممکن است در آنجا اسلحه‌ها را به دست آورده باشند.» در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داده بود: «هواپیماربابان با گفتن اینکه یکی از مسافران بیمار است و احتیاج به دارو دارد، خواهان دسترسی به قسمت بار شدند. ... آنها پیشنهاد کمک پزشکی را رد کرده و خواستار بازشدن قسمت بار بودند.»^{۲۴} به هر حال، شایعات در مورد دست‌داشتن ایران در این هواپیماربابی قوت داشته و علاوه بر روزنامه‌های فرانسوی، رسانه‌های دیگر نیز آن را مطرح کرده‌اند؛ روزنامه *آسامی* (چاپ ژاپن) با اشاره به روابط نه‌چندان دوستانه ایران و فرانسه نوشته است: «به نظر می‌آید هواپیماربابان اخیر طرف‌دار ایران هستند و شایعه‌ای در میان دیپلمات‌ها در تهران است که این واقعه از قبل طراحی شده بود و نوعی تلافی نسبت به ربوده‌شدن چندی قبل دو هواپیمای ایرانی به پاریس است.»^{۲۵} رادیو بی‌بی‌سی هم با استناد به گفته‌های یک پرستار انگلیسی که جزو مسافران هواپیما بوده، گزارش داد: «هواپیماربابان در ابتدا فقط مواد منفجره با خود حمل می‌کردند، ولی روز پنجشنبه هواپیماربابان ناگهان اسلحه به دست دیده شدند.»^{۲۶}

علاوه بر اظهارنظرها و تحلیل‌های مذکور، روزنامه فرانسوی *فیگارو* با درج گزارشی نسبتاً مفصل ابعاد مختلف این قضیه را تحلیل کرده است. این روزنامه در مطلبی تحت عنوان "سؤالاتی بی‌جواب" ابتدا با اشاره به اظهارات حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، مبنی بر اینکه «همه درها به روی فرانسه بسته نیست» و نیز دیدار اخیر صادق طباطبایی با مقامات فرانسوی در کاخ الیزه، نوشته است: «به نظر می‌رسد که ایران به این ترتیب دریچه‌ای جهت برقراری ارتباط با پاریس را گشوده است.» *فیگارو* افزوده است: «گفته می‌شود که این چرخش جدید دیپلماتیک در چارچوب برقراری ارتباط ایران با کشورهای غربی قرار می‌گیرد که علت آن اقتصادی است. زیرا ایران در جنگ علیه عراق با برخی دشواری‌ها روبه‌رو است و نیز ناگزیر است تجهیزات صنعتی خود به‌ویژه در زمینه نفت را مدرنیزه نماید.»

این روزنامه در ادامه با اشاره به سفر گنشر به ایران، آورده است: «کشورهایی چون انگلیس، آلمان غربی، ژاپن و ایتالیا که در مقایسه با فرانسه و امریکا شاید توجه کمتری به نقض حقوق بشر در ایران دارند، به صورت شرکای اقتصادی ایران درآمده‌اند، در حالی که موقعیت فرانسه نسبت به ایران با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو است که مهم‌ترین آنها حمایت فرانسه از عراق در جنگ با ایران و پناهندگی مخالفین ایرانی و حتی اخیراً حکم عطفانه دادگاه در محاکمه ۵ هواپیماربابای ایرانی در پاریس و بالاخره ربوده‌شدن [هواپیمای] فوکر ایرانی و فرود آن در فرانسه و رد درخواست استرداد عاملین به ایران از سوی دولت فرانسه می‌باشد.»

فیگارو پس از اشاره به موارد اختلاف بین ایران و فرانسه، درخصوص ماجرای هواپیمای ربوده‌شده نوشته است: «ایران به کمک این هواپیمارمایی شاید خواسته است مسئولین فرانسوی را تنبیه کند و به آنان درس عبرتی بدهد. ایران به این ترتیب با یک تیر دو نشان می‌زند؛ اولاً پیش‌بینی یک سرانجام منصفانه برای این هواپیمارمایی که یک وجهه تازه به مقامات ایرانی می‌دهد و ثانیاً این امر می‌تواند توسط افکار عمومی بین‌المللی به عنوان یک حرکت ناشی از حسن‌نیت ایران نسبت به فرانسه تعبیر شود.»^{۲۷}

۳۱۲

محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه، صبح امروز در رأس یک هیئت بلندپایه برای دیدار از سوریه و لیبی تهران را ترک کرد.

در این سفر چند تن از فرماندهان سپاه پاسداران، برخی از مسئولان وزارت سپاه و وزارت امور خارجه، همچنین حجت‌الاسلام محتشمی‌پور سفیر ایران در سوریه و خوانساری سفیر ایران در لیبی، رفیق‌دوست را همراهی می‌کنند.

به گزارش روزنامه کیهان، وزیر سپاه در این سفر حامل پیام آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، برای حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه و معمر قذافی رهبر لیبی، است. هدف این سفر که به دعوت مقامات بلندپایه سوریه و لیبی انجام می‌شود، گفت‌وگو و تبادل نظر درباره روابط سه کشور اعلام شده است.^{۲۸} گفتنی است حجت‌الاسلام محتشمی‌پور سفیر ایران در سوریه، که هیئت مذکور را در این سفر همراهی می‌کند، صبح امروز با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار محتشمی‌پور گزارش‌هایی را درمورد اوضاع منطقه، روابط دوجانبه ایران و سوریه، مبارزات گروه‌های لبنانی و نیز تحرکات رژیم صهیونیستی به اطلاع رئیس‌جمهور رساند. آیت‌الله خامنه‌ای نیز ضمن تأکید بر لزوم تحکیم هرچه بیشتر روابط ایران با سوریه، درمورد ارتباط وزارتخانه‌های ایران با سوریه رهنمودهایی بیان کرد.^{۲۹}

۳۱۳

نمایندگی دائمی ایران در سازمان ملل متحد امروز در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان با اشاره به پاسخ مثبت ایران به درخواست دبیرکل سازمان ملل مبنی بر خودداری از به‌کارگیری سلاح‌های شیمیایی در جنگ با عراق، از وی خواست پاسخ عراق به این درخواست نیز اعلام شود.

در این نامه آمده است: «... در ۲۹ ژوئن ۱۹۸۴ [۸ تیر ۱۳۶۳]، جناب‌عالی درخواست بشردوستانه‌ای را از دولت‌های جمهوری عراق و جمهوری اسلامی ایران مبنی بر عدم استفاده از سلاح‌های شیمیایی نمودید (S/16663). در ۲ جولای ۱۹۸۴ [۱۱ تیر ۱۳۶۳]، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران در پاسخ مثبت به درخواست جناب‌عالی [اظهار] داشت: دولت جمهوری اسلامی ایران براساس

احترامش به اصول بشردوستانه و اسلامی و به دلیل حسن نیت خویش، از درخواست جناب عالی استقبال می‌نماید و اعلام می‌دارد که کاملاً متعهد است که به سیاست خود در عدم استفاده از سلاح‌های شیمیایی ادامه دهد. (پیوست S/16664)

بنابراین باتوجه به ضرورت تعهدات متقابل دو دولت و باتوجه به درخواست بشردوستانه جناب عالی به واسطه اینکه یک ماه از تاریخ مقرر شده جهت پاسخ به درخواست جناب عالی سپری شده است، بسیار حائز اهمیت خواهد بود اگر شما اطلاع دهید که آیا در این مأموریت خویش پاسخی از سوی عراق به درخواست مورخ ۲۹ ژوئن ۱۹۸۴ (S/16663) جناب عالی داده شده است یا خیر؟^{۳۰}

۳۱۴

"سیاست درهای باز" که به عنوان راهبردی جدید در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران اعلام شده است، موضوع تفسیری است که امروز از رادیو کلن پخش شد. در این گزارش با استناد به برخی تعاملات در حوزه روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران تأکید شده است که این کشور «سیاست درهای باز» را به اجرا گذاشته و در صدد پایان دادن به انزوای موجود در روابط خود با برخی کشورهاست.

رادیو کلن در گزارش خود آورده است: «[جمهوری اسلامی ایران] با رعایت حزم و احتیاط روابط موجود را تقویت و روابط قطع شده را مجدداً برقرار می‌سازد. از جمله علائم این امر سفر وزیر امور خارجه ایران علی اکبر ولایتی، به ترکیه برای انجام مذاکرات رسمی [است] که روز سه شنبه (۱۳۶۳/۵/۹) آغاز شد و امروز پایان می‌یابد و ولایتی این سفر را به عنوان [پاسخ به] بازدید وزیر امور خارجه ترکیه وحید خلف اغلو، انجام داده است که چهار ماه قبل به تهران آمده بود. حالا اگر دعوتی که وزیر امور خارجه آلمان فدرال هانس دیترایش گنشر، در بیست و یکم ژوئیه از وزیر امور خارجه ایران به عمل آورد به همین سرعت تحقق پیدا کند، در این صورت ولایتی در سال جاری به آلمان فدرال خواهد آمد. هم‌زمان با سفر وزیر امور خارجه ایران به ترکیه، یک معاون او هم عازم جنوب یعنی پاکستان و نپال و بنگلادش گردید. با ذکر این نکته که روابط ایران لااقل با پاکستان زیاد قلبی و صمیمانه نیست؛ چه، پاکستان متحد امریکا و امریکا مورد خصومت ایران است. یکی از علل این فقدان محبت، اختلاف نظر بین دو کشور بر سر مسئله افغانستان و بحران حاصل از آن است که البته پاکستان از این بابت تحت فشار بیشتری قرار دارد تا ایران. با وجود این اختلافات، به نظر می‌رسد که دولت ایران اکنون صلاح خود را در آن دیده است که به روابط خود با پاکستان بهبود بخشد. از سفرهای سیاسی مسئولین دولت ایران و اصولاً رفت و آمدهای پر جنب و جوش ایام اخیر من جمله ورود یک هیئت اقتصادی یونان به تهران تحت ریاست وزیر نیروی آن کشور می‌توان چنین برداشت کرد که در مقامات ایرانی گرایش محسوسی به واقع بینی پیدا شده است؛ یعنی آنها دیگر نمی‌خواهند روابط خود را به چند کشور دوست

و مخالف با امریکا محدود کنند. از طرف دیگر، مدت‌ها بود که کشور متخاصم ایران یعنی عراق و سایر کشورهای عربی متحد آن کشور سعی می‌کردند که با استفاده از خصوصیات سیاست خارجی منحصر به خود ایران، این کشور را از بخشی از جهان جدا و منزوی کنند و در این راه تا حد زیادی موفق شده بودند. ولی حالا به نظر می‌رسد که دولت ایران مصمم است که به این انزوا در برابر تعدادی از کشورها پایان دهد. در مورد کشورهای جامعه اقتصادی اروپا می‌توان تصور کرد که روابط ایران با انگلستان و فرانسه که از حدود پنج سال قبل به این طرف، قطع شده‌اند در آینده نزدیک لاقلاً با انگلستان مجدداً برقرار خواهد شد. حتی در کشورهای عربی هم ایران سعی به توسعه محیط مناسبات خود دارد و از چند هفته قبل به این طرف، رژیم ایران در حال تماس با کشورهای عربی منطقه خلیج فارس و عربستان سعودی یعنی کشورهایی [است] که خود را مجبور به تأمین هزینه جنگ عراق علیه ایران می‌دانند. همچنین می‌توان حدس زد که در این دیدارها درباره شرایط خاتمه‌دادن به جنگ مذاکره می‌شود، ولی احتمالاً این گفت‌وگوها نتایج قابل توجهی به بار نخواهند آورد، زیرا ایران همچنان اصرار به برکناری صدام حسین دارد که چنانچه از ظواهر امر معلوم است از موقعیتی کاملاً مستحکم برخوردار است. ولی حتی بدون استقرار رسمی صلح بین ایران و عراق هم می‌توان روابط بهتر هر چند غیرمثنی بین ایران و کشورهای ساحلی خلیج فارس به وجود آورد؛ بدین ترتیب که هر دو طرف به یکدیگر قول حسن نیت و حسن رفتار بدهند و جنگ در جبهه بین بصره و کردستان لاقلاً برای مدتی معین متوقف شود. رئیس مجلس شورای اسلامی ایران هاشمی رفسنجانی هم در گفت‌وگویی با روزنامه‌نگاران آلمانی اظهار داشت که این امکان وجود دارد که وی دعوت دولت عربستان سعودی را بپذیرد و به زیارت حج برود و در این بین انجام این سفر تقریباً قطعی به نظر می‌رسد. در حال حاضر هم به زوار ایرانی تذکر داده می‌شود که در هنگام تجمع با برادران دینی خود از سایر کشورهای اسلامی البته کمافی السابقی می‌توانند علیه امریکا و اسرائیل همچنین اتحاد جماهیر شوروی شعار بدهند و به تظاهرات بپردازند، ولی باید از انجام این گونه کارها علیه خاندان سلطنتی عربستان سعودی بپرهیزند. هنوز معلوم نیست که آیا رفسنجانی ضمن زیارت اماکن متبرکه اسلام با شخصیت‌های سیاسی سرشناس عربستان هم ملاقات خواهد کرد یا نه، ولی اگر این امر صورت بگیرد می‌توان چنین فرض کرد که یک قرار عدم خصومت بین تهران و ریاض گذاشته شده است.^{۳۱}

۳۱۵

عراق علاوه بر اینکه سلاح‌های مورد نیاز خود را به‌طور گسترده از کشورهای مختلف به‌ویژه فرانسه و روسیه خریداری می‌کند، ظرفیت‌هایی در اختیار دارد که به این کشور اجازه می‌دهد حتی از کشورهایی که به دلایل مختلف خرید مستقیم تسلیحات از آنها میسر نیست نیز سلاح تهیه کند؛ خریدهای نیابتی از جمله این راه‌ها است. گزارشی که در شماره امروز نشریه فارین ریپورت درج شده یکی از این نوع خریدها را تشریح کرده است.

این نشریه در مطلبی با عنوان "عراق تانک به دست می‌آورد" نوشته است: «عراق خود را با سیاست دولت انگلیس مبنی بر عدم عرضه سلاح‌های مرگبار به طرفین جنگ خلیج (فارس) به گونه‌ای تطبیق داده است که علی‌رغم این ممنوعیت، کویت تانک‌های انگلیسی چپفتن را در اختیار عراق می‌گذارد. منابع فارین ریپورت یکی از این تانک‌ها را که از مرکز کویت به مقصد بغداد در حرکت بوده، دیده‌اند. در قسمت جلوی برج این تانک [که] عجولانه و بدون دقت با رنگ سیاه پوشانده شده بود، علامتی به شکل یک سپر با خطوط عمودی سیاه و سفید دیده می‌شد. تانک در شرایطی عالی بود. در تمام منطقه تنها ایران، عمان و کویت تانک‌های چپفتن در اختیار دارند. به قرار اطلاع، عراق تعدادی از تانک‌های ایران را به غنیمت گرفته است، اما آنها در شرایط بدی قرار دارند. به قرار اطلاع آنها برای تعمیر و رنگ به اردن فرستاده شده‌اند، ولی علامتی که روی تانک دیده می‌شد نه ایرانی بود نه اردنی و نه عراقی. در سال ۱۹۸۱، عمان ۱۲ چپفتن را از ارتش انگلیس قرض گرفت، اما علامت روی چپفتنی که در عراق دیده شد، عمانی هم نبود. بنابراین، فقط کویت باقی می‌ماند. سفارش کویت برای ۱۶۰ چپفتن در سال ۱۹۷۹ انجام گرفت. علامت روی تانک در عراق با نشانه‌های کویتی تطبیق می‌کند. اکثر وسایط مخصوص حمل و نقل تانک در ارتش عراق ساخت کمپانی فاون آلمان غربی است، ولی چپفتنی که در عراق دیده شده به وسیله یک کمرشکن اسکالمل انگلیسی که آن هم نو به نظر می‌رسید حمل می‌شد. تنها کشورهایی که در این منطقه تانک‌برهای جدید اسکالمل دارند اردن و کویت هستند. خودروهای اردنی به رنگ سبز تیره هستند درحالی‌که تانک‌بری که در عراق دیده شد به رنگ زرد شنی بود و کویت تنها کشوری است که به یک اسکالمل به رنگ شنی دسترسی دارد. این وسیله سال گذشته به منظور آشنایی نیروهای مسلح کویت با طرز کار آن به کویت قرض داده شد.»^{۳۲}

۳۱۶

جنگ عراق و ایران علاوه بر اینکه اقتصاد دو کشور متخاصم را به صورت مستقیم تحت تأثیر قرار داده، تأثیرات غیرمستقیمی نیز بر اقتصاد کشورهای دیگر داشته است. امروز رادیو اسرائیل به نقل از روزنامه‌های مصری گزارشی پخش کرد که آثار منفی جنگ عراق و ایران بر اقتصاد اردن را تشریح می‌کند.

به گزارش این رادیو، «جنگ بین ایران و عراق برای اقتصاد اردن نتایج وخیمی به بار آورده است. به دنبال پشتیبانی شدید ملک حسین پادشاه اردن، از مواضع عراق در جنگ خلیج فارس، معمر قذافی فرمانروای لیبی، که از موضع ایران در این جنگ به شدت جانب‌داری می‌کند، کمک‌های مالی لیبی به اردن را به کلی متوقف ساخته است. ... از سوی دیگر، عراق نیز به خاطر هزینه‌های سنگین نظامی که طی جنگ خلیج فارس متحمل گردید ناگزیر گشته است کمک‌های اقتصادی خویش را به اردن قطع نماید.»^{۳۳}

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۳/۵/۱۲

۱. سند شماره ۳۰۴۲۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۵/۱۵.
۲. سند شماره ۸۱۳۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست‌وزیری، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۴، ص ۲.
۴. سند شماره ۲۹۹۹۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرمانداری آبادان به اداره کل امور سیاسی و انتظامی استانداری خوزستان، ۱۳۶۳/۵/۱۳.
۵. سند شماره ۴۱۵۰۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه سردهشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۳/۵/۱۳.
۶. سند شماره ۸۱۳۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست‌وزیری، ۱۳۶۳/۵/۱۶.
۷. سند شماره ۴۰۴۷۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به فرماندهی سپاه ارومیه، ۱۳۶۳/۵/۱۵.
۸. سند شماره ۸۱۳۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی به وزارت کشور، ۱۳۶۳/۵/۱۶.
۹. سند شماره ۴۱۴۹۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه تکاب به سپاه منطقه ۱۱، ۱۳۶۳/۵/۱۴.
۱۰. سند شماره ۳۴۱۸۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری سقز به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۵/۱۷.
۱۱. سند شماره ۴۱۵۰۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه ناحیه کردستان به سپاه منطقه ۱۱، ۱۳۶۳/۵/۱۴.
۱۲. قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، بولتن نوبه‌ای اطلاعاتی، ۱۳۶۳/۶/۱، ص ۳.
۱۳. سند شماره ۲۹۵۵۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۱.
۱۴. سند شماره ۲۹۵۵۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن سوم ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۱۵. سند شماره ۴۱۵۰۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام سپاه ناحیه کردستان به سپاه منطقه ۱۱، ۱۳۶۳/۵/۱۴.
۱۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۳، صص ۴، ۸ و ۱۰.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۲۱.
۱۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۴، ص ۱۲.
۱۹. سند شماره ۲۱۲۰۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۲/۸۲، ۱۳۶۳/۵/۱۷، ص ۷.
۲۰. سند شماره ۸۱۳۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به دفتر نخست‌وزیری، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۳۷، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۳، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۲. همان، ص ۱۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۳. همان، ص ۴، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۴. همان، ص ۴، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۵. همان، ص ۸، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۶. همان، ص ۱۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۷. همان، ص ۱۳، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۲۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۲.
۲۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۹.
۳۰. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد سوم، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، ص ۱۷۸.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۵/۱۳، صص ۱۴ - ۱۲، رادیو کلن، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۳۷، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۵/۱۲.
۳۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۵/۱۳، ص ۱۵، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۳/۵/۱۲.